

<https://doi.org/10.53317/2786-4774-2026-1-8>
УДК 327(4):061.1ЄС

Олена Стойко,

доктор політичних наук,
Інститут держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0000-0002-1021-5270
ol_stark@ukr.net

Особливості Європарламенту як представницького органу Євросоюзу

Відзначено, що Європейський Парламент завдяки своєму розміру та національному, мовному та культурному плюралізму стикається з труднощами, характерними мінливій природі політичного співтовариства, яке він представляє.

Доведено, що Європарламент можна віднести до третього, гібридного типу представницького органу. Оскільки перший тип прагне забезпечити народне представництво та створити формальні умови для демократизації, а другий — характерний для міжнародних, державних і приватних організацій, для координації діяльності великої кількості учасників. Упровадження прямих виборів наблизило його до першого типу, але відсутність у нього універсальної компетенції характерна другому типу.

Основними перешкодами на шляху подальшої парламентаризації ЄС є: динаміка міжрядових відносин (поглиблення інтеграції без наднаціоналізації), спротив з боку Європейської Ради (відмова поступатися своїми повноваженнями), надмірна конституціоналізація (зростання важливості судових рішень на противагу політичним рішенням, що приймаються Європейською Радою та Європарламентом), агентизація (передача права прийняття регуляторних рішень у сфері формування та корекції ринкової політики незалежним регуляторним органам) та репрезентативність. Відзначено, що прийняття нових членів неминуче призведе до зростання дегресивності й загострення проблеми електоральної нерівності. Розглянуто переваги і недоліки альтернативних виборчих систем для підвищення репрезентативності Європарламенту.

Доведено необхідність посилення співробітництва українських політичних партій з європейськими парламентаріями, щоб заручитися їхнього підтримкою під час голосування про прийняття країни до Євросоюзу та ефективніше взаємодіяти після набуття повноцінного членства.

Ключові слова: парламент, Євросоюз, представництво, вибори, демократія, демократичний дефіцит, євроінтеграція, парламентаризація.

Цитування: Стойко О. Особливості Європарламенту як представницького органу Євросоюзу. *Політичні дослідження*. № 1 (11). 2026. С. 151—168. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2026-1-8>

Стаття опублікована на умовах ліцензії із зазначенням авторства CC BY 4.0 DEED (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en>)

Постановка проблеми. Паралельно з еволюцією людства, впровадженням нових технологій у тканину суспільного буття змінюються й соціальні інститути, зокрема такий важливий регулятор політико-правових відносин, як парламент. Формування унікального в історії людства наднаціонального утворення — Європейського Союзу — зумовило появу гібридної форми представницького органу, який все ще далекий від представництва інтересів громадян Європи, але його діяльність до певної міри зменшує дефіцит демократії, що породжує недовіру європейців до цього наддержавного проєкту.

30 червня 2023 року за участі представників Європарламенту, парламентів держав-членкинь ЄС та низки інших держав Європи була прийнята Леонська декларація про парламентаризм [*Declaration of León ...*, 2023], в якій парламент визнається одним з основних інституційних стовпів представницької демократії та верховенства права. Зростання ролі парламентів є ключовим елементом міжнародної стратегії розвитку демократії, а сильний та ефективний парламент сприяє політичній стабільності, економічному розвитку та підвищенню якості життя громадян.

Дослідження особливостей формування Європарламенту дозволяє краще зрозуміти суть, роль і завдання традиційного парламенту та спрогнозувати сценарії його подальшого розвитку у глобалізованому і мінливому світі. В контексті України актуальність вивчення різноманітних аспектів діяльності Європарламенту зумовлена набуття статусу кандидата на членство в Євросоюзі та початком переговорів про вступ. У цьому контексті особливо нагальним є вивчення діяльності органів Євросоюзу, зокрема Європарламенту у контексті як підготовки до членства, так і майбутньої взаємодії у статусі повноправного члена. До того ж Європарламент відіграє дедалі помітнішу роль у зовнішній політиці ЄС, зокрема у процесі прийняття нових членів через процедуру надання згоди. Напередодні останніх раундів розширення європейські партійні сім'ї запропонували партіям країн-кандидатів статус спостерігача або асоційованого членства насамперед задля їхньої соціалізації в умовах демократичних практик ЄС.

Аналіз останніх досліджень. Слід зазначити, що українські дослідники Європарламент досліджують насамперед з погляду наднаціонального парламентаризму, який є потенційним шляхом для створення спільних парламентських структур або органів, здатних вирішувати міжнаціональні питання [Гребенюк, 2024, с. 175], або як міжнародна парламентська інституція. К. Смирнова пропонує розглядати європейський парламентаризм у вузькому та широкому значеннях [Смирнова, 2019, с. 153—164]. У вузькому сенсі він є уособленням тривалої конституційної традиції формування та функціонування дієвих та ефективних національних парламентів зі збереження принципів стримування і противаг, забезпечення верховенства права, демократії та недискримінації з використанням правових та політичних важелів впливу. У широкому значенні це механізми взаємодії національного парламентаризму з міждержавними механізмами народного представництва, які представлені на євро-

пейському континенті створенням Міжпарламентської асамблеї Ради Європи та Європейського парламенту в межах ЄС, діяльність яких є втіленням національних конституційних принципів держави, принципів дотримання демократії, верховенства права та захисту прав людини на міжнародному рівні.

Метою статті є дослідження особливостей Європарламенту як представницького органу в інституційній системі Євросоюзу та визначення перспектив парламентаризації європейської політики. Також з огляду на дедалі більшу роль Європарламенту у процесах розширення буде розглянуто стан співробітництва між його парламентськими фракціями та українськими політичними партіями.

Виклад основного матеріалу. Історія Європейського Парламенту (ЄП) характеризується тривалими періодами повільного прогресу та різким розширенням повноважень. Ці зміни стали результатом затяжної, не завжди успішної боротьби за свої повноваження у наднаціональному утворенні, зокрема за бюджетні та, як не дивно, законодавчі повноваження. На думку Дж. Прістлі, це стало можливо завдяки «інституційному патріотизму» [Priestley, 2008, р. 9] — прагненню євродепутатів посилювати статус представницької гілки влади, формувати основні норми політичної системи ЄС, використовуючи спершу нечисленні можливості, які були в його розпорядженні: доступ до Суду ЄС для ініціювання квазіконституційних змін, внутрішні правила процедури (Регламент) для створення неформальних прецедентів для перегляду договорів, а також демократичні засади ЄС для легітимізації своїх повноважень.

Європарламент пройшов тривалий еволюційний шлях і продовжує пошук свого місця у майбутній Об'єднаній Європі. Його унікальні особливості як представницького органу наднаціональної організації зумовлені впливом зовнішніх чинників, що майже не контролюються парламентаріями. Якщо національні парламенти мають право голосу, іноді вирішального, щодо системи голосування, розподілу місць, то Європарламент значною мірою залежить від інших європейських органів, а ще більше — від держав-членкинь.

Проте, незважаючи на цю кількісну невизначеність, Європейський Парламент завдяки своєму розміру та національному, мовному та культурному плюралізму стикається з труднощами, характерними мінливій природі політичного співтовариства, яке він представляє. Вже зараз досить проблематично адаптувати процес прийняття рішень до зростаючої кількості членів Ради Європи та Єврокомісії. Проте обидва ці органи все ще досить малі за розміром, тоді як парламенту потрібно набагато більше часу і зусиль, щоб узгодити інтереси понад 700 депутатів, змусивши їх думати як представників Європи, а не конкретних держав-членкинь. Крім того, на відміну від національних парламентів, де політичні партії та ідеології зазвичай є важливим консолідуючим чинником згуртування політичних інтересів, на європейському рівні нічого подібного не існує.

З одного боку, Європарламенту все ще бракує власної ідентичності, а з іншого — парламентські фракції мають тенденцію ставати дедалі більш гетерогенними. Ідеологічні розбіжності час від часу виходять на перший план, але їх часто перекриває питання майбутнього устрою Європи: поглиблення

(федералізація) чи диференціація євроінтеграційного процесу. Така ситуація є відносно нетиповою для країн Європи, в яких політичні партії сформувалися практично одночасно зі створенням представницьких органів.

У найбільш загальному вигляді парламенти можна поділити на два типи. Перший — прагне забезпечити народне представництво та створити формальні умови для демократизації. В його основу покладено індивідуальне представництво (одна людина — один голос), а основне завдання — ухвалення законів і контроль над сформованим ним органом виконавчої влади. Другий тип з'явився майже одночасно з інституціоналізацією міжнародних відносин. Практично кожна міжнародна організація, створена після Другої світової війни, має власні збори з представницькими повноваженнями, в яких, згідно з принципом юридичної рівності держав, використовують той самий базовий принцип «одна країна — один голос». Проте, на відміну від національних парламентів, ці органи мають значні обмеження щодо: призначення виконавчих органів; прийняття рішень через конкретні обов'язки, покладені на організацію; здійснення контрольних повноважень, оскільки як до останньої інстанції у вирішенні суперечностей здебільшого звертаються до найбільш впливових держав тощо.

У кращому разі ці представники приходять з національного парламенту. Попри свою недосконалість, цей метод представництва, характерний для Європарламенту до переходу до прямих виборів, зберігає тісний зв'язок з демократичним принципом. Проте такий зв'язок між громадянами та квазіпредставницьким органом настільки слабкий, що не може вважатися демократичним. Цей другий тип більше схожий на державні та приватні організації, які розподіляють роботу між дорадчим органом та органами виконавчої влади без наміру впровадження демократичних процедур, а скоріше, як інструмент управління великою кількістю людей за аналогією до корпоративних зборів акціонерів.

Європарламент не вписується в жоден з цих типів, хоча і запозичив певні риси з кожної з них. Його особливий характер походить від другого типу (відсутність універсальної компетенції), тоді як його наднаціональна структура відповідає верховенству держав. Перша версія Європейського Парламенту дещо нагадувала перший тип, але його атрибути стосувалися радше правил представництва, а не повноважень, які були дуже обмеженими. З одного боку, парламентські представники були не делегатами, а членами національних парламентів; а з іншого боку, їхня кількість визначалася залежно від кількості населення кожної держави-членкині, а не за принципом «одна держава — один представник». Однак згодом на зміну дипломатичному підходу прийшов демократичний, чому сприяла низка чинників [European Parliament & European University Institute, 2009, p. 293—295]:

1) бійцівський дух Європарламенту і, зокрема, деяких його членів. Ідеться насамперед про прагнення євродепутатів, їхнє вміння використовувати кожну лазівку і можливість, надану інституційною системою, для посилення позицій Європарламенту незалежно від національних чи ідеологічних симпатій;

2) постійне зростання різноманіття інтересів та зміна темпів євроінтеграції спершу в ЄЕС, а згодом і Європейського Союзу. Відсутність демократичного контролю можна було ігнорувати, коли йшлося про просте управління вугільним чи сталеливарним об'єднанням. Вступ нових держав-членів з тривалими і відносно новими демократичними традиціями сприяв консолідації зусиль для демократизації органів ЄС. З огляду на дефіцит демократії ЄП залишається найкращим утіленням принципу демократичної легітимності Євросоюзу;

3) перехід ЄП від (асамблеї міжнародної організації) до першого типу парламентів (представницької демократії) зі збереженням гібридної природи, яка, з огляду на його еволюцію, може зберегтися назавжди. Наднаціональний вимір, який відрізняє його від звичайних парламентів, є одночасно його особливістю і сенсом його існування. Те, що спершу вважалося слабкістю, тепер робить його оригінальним, унікальним і неординарним органом.

Така гібридність Європарламенту, що дає підстави для віднесення його до третього типу представницьких органів, значною мірою визначається тенденцією до парламентаризації європейської політики. Парламентаризація може бути визначена як процес, в якому держава неухильно рухається в напрямі створення уряду, який керується більшістю членів демократично обраного парламенту, перед яким він є підзвітним [Heritier et al., 2019, p. 187]. Парламент відповідає за законодавство в усіх сферах прийняття рішень, включаючи бюджетні повноваження як щодо доходів, так і щодо видатків. Парламент має право законодавчої ініціативи, а глава уряду часто обирається з-поміж числа його членів.

ЄП досяг певного успіху у напрямі парламентаризації у сфері законодавчої діяльності, ставши співзаконодавцем разом з Європейською Комісією (ЄК). Поєднання звітів з власної ініціативи з попередніми оцінками впливу та типовими законодавчими пропозиціями поки що натрапляє на певний опір з боку Комісії, яка вважає, що таким чином її право законодавчої ініціативи ослаблено.

Коли йдеться про обрання уряду (тобто ЄК), підзвітного парламенту, то результат є радше неоднозначним. Цей виконавчий орган, його голова і члени, спочатку запропоновані державами-членками і затверджені Радою та Європарламентом, змінилися, ставши більшою мірою виконавчим органом, обраним Європарламентом. Значною мірою це було досягнуто завдяки одностороннім крокам ЄП, таким як процедура *Spitzenkandidaten* та організація слухань щодо окремих комісарів.

Однак для того, щоб ЄП, як у парламентських демократіях, зміг формувати уряд, слід виконати дві умови: 1) ліквідувати Європейську Раду, яка також бере участь в обранні голови уряду — Президента ЄК; 2) євродепутатам слід посилити зв'язок зі своїми національними виборчими округами, якщо вони хочуть слугувати механізми передачі уподобань громадян ЄС, формуючи уряд. Ф. Шарпф вважає слабкі місцеві зв'язки депутатів та використання закритих партійних списків «...найважливішою перешкодою для будь-яких спроб “демократизації” європейського законодавства» [Scharpf, 2016, p. 25].

У 2015 р., розуміючи свою слабкість з погляду представництва інтересів громадян Євросоюзу, ЄП запропонував загальноєвропейський виборчий закон про відбір та обрання кандидатів за єдиною процедурою в усіх державах-членах, спрямований на політизацію європейських питань у виборчих кампаніях на загальноєвропейських партійних платформах. Проте ця пропозиція була майже проігнорована державами-членками. Результатом чотирирічних переговорів з Європейською Радою стала лише домовленість про мінімальний поріг голосів для малих партій, які можуть претендувати на місце в Європарламенті. Очевидно, що національні партії не зацікавлені в обмеженні своїх повноважень і передачі права висунення кандидатів та організації європейських виборів іншим органам [Bartolini, 2006]. Таким чином, вибори до Європарламенту і надалі зосереджуються насамперед на внутрішньому порядку денному держав-членкинь. На думку відомого дослідника політичних партій П. Меєра, саме відсутність фокусу на загальноєвропейських питаннях на виборах до Європарламенту та потужної інфраструктури підтримки партій у державах-членках, орієнтованої на європейські питання, пояснює, чому в Європарламенті відсутня загальноєвропейська опозиція, яка б оскаржувала дії Єврокомісії, як це відбувається в парламентських демократіях [Mair, 2007]. Це, у свою чергу, пов'язано із інституційною структурою ЄС, в якій Єврокомісія насамперед залежить від політичної підтримки держав-членкинь і лише останнім часом від підтримки більшості в Європарламенті. Іншими словами, ЄП і, частково, ЄК намагаються парламентаризувати ЄС «згори», але без належної бази демократичної вкоріненості у державах-членках та за наявності сильного спротиву цій тенденції.

Протидія парламентаризації походить від динаміки міжурядових відносин та Європейської Ради, роль якої стабільно зростає. Першим джерелом спротиву є динаміка міжурядових відносин в ЄС. Елементи посилення міжурядовості можна знайти у зростанні ролі урядів держав-членкинь у прийнятті рішень в ЄС та Європейської Ради [Wessels, 2015]. З одного боку, держави-членкині формують політику внутрішнього ринку спільно з Єврокомісією та ЄП. З іншого боку, в нових сферах політики, розроблених після Маастрихтського договору, таких як Європейський валютний союз, Спільна зовнішня та безпекова політика, юстиція та внутрішні справи, держави-членкині відіграють домінуючу роль через Раду міністрів ЄС та Європейську Раду. Перша є «...формою міжурядовості, збалансованою наднаціональними інституціями, а друга — формою прийняття рішень, де передбачається, що міжурядові інституції перевіряються національними законодавчими органами» [Fabbrini, 2017, p. 581].

Низка авторів [Bickerton et al., 2015; Puetter, 2014] описують новий етап євроінтеграції, який характеризується застосуванням нового міжурядового підходу, що призводить до «інтеграційного парадоксу»: поглиблення інтеграції без наднаціоналізації — «...відсутність наднаціонального прийняття рішень, як це зазвичай відбувається в рамках методу Спільноти» [Bickerton et al., 2015,

р. 706]. Натомість є ознаки домінування уподобань держав-членкинь, переважання обговорення та пошуку консенсусу у методах прийняття рішень, а також делегування повноважень незалежним регуляторним органам.

Отже, після Маастрихту відбулося чітке посилення повноважень ЄП як наднаціонального актора в законодавстві, формуванні Єврокомісії, бюджетному процесі та, дещо меншою мірою, в екологічному управлінні та у зовнішній торгівлі. Підтвердженням посилення міжурядового підходу є те, що Рада міністрів ЄС та держави-членкині зберегли важливі повноваження щодо дохідної частини бюджету, формування економічної політики в рамках ЄСМ та СРМ у рамках Банківського союзу.

Друге джерело спротиву — Європейська Рада, значення якої дедалі більше відзначається низкою дослідників, зокрема і В. Весселсом [Wessels, 2015]. Після включення Європейської Ради до інституційної структури, згідно з положеннями Лісабонського договору (ст. 13 (1) ДФЕС), її повноваження були окреслені досить поверхово, наприклад, що Європейська Рада не виконує законодавчих функцій (ст. 15 (1) ДФЕС). І все ж, роль Європейської Ради була визначена як «конституційного архітектора» щодо загальних рішень, що формують політику, тобто процедур, які формують і розширюють політику ЄС у рамках договірних реформ і пов'язаних зі вступом нових кандидатів. Вона також відіграє важливу роль у формуванні органів, пропонуючи кандидатури Президента Комісії, Президента Європейської Ради на два роки, а також Високого представника ЄС. Вона має важливі повноваження у сфері зовнішньої політики, СЗБП, ЮВС, а також щодо визначення порядку денного, оскільки вона «...розробила “державний порядок денний”, який охоплює — з різним ступенем інтенсивності — всі сфери державної політики» [Wesseles, 2015, р. 13].

Посилення Європейської Ради в останні десятиліття можна розглядати як реакцію на зростаючу владу ЄП, який намагається визначати політичний порядок денний разом з політизованою Єврокомісією. Зовнішні виклики (зокрема тероризм, економічна та міграційна кризи) теж сприяють консолідації сил, які виступають проти парламентаризації згори, посилюючи роль міжурядових інституцій у прийнятті рішень. Наприклад, під час кризи в Єврозоні центр прийняття рішень в економічній політиці змістився до Європейської Ради та Ради з економічних і фінансових питань (ЕКОФІН).

Отже, посилення міжурядового підходу та зростаюча роль Європейської Ради та держав-членкинь у періоди кризи перешкоджають зусиллям ЄП та ЄК щодо парламентаризації ЄС. При цьому слід зазначити, що розширення повноважень ЄП саме собою не передбачає наднаціоналізації [Héritier et al., 2019, р. 192] і його не варто розглядати як гру з нульовою сумою, а радше як процес коеволуції [Fason, 2014].

Негативно на парламентаризацію ЄС впливають дві особливості європейської політики: «надмірна конституціоналізація» ЄС та широке делегування повноважень з розробки регуляторної політики незалежним регуляторним органам (агентизація) [Héritier et al., 2019, р. 191—193].

Надмірна конституціоналізація процесу вироблення європейської політики проявляється у зростанні важливості судових рішень на противагу політичним рішенням, що приймаються Європейською Радою та Європейським Парламентом. Через різноманітність інтересів держав-членкинь прийняття політичних рішень у Європейській Раді, а потім спільно з ЄП, часто заходить у глухий кут або закінчується рамковими рішеннями, які узгоджують лише досить загально окреслені спільні інтереси учасників Спільноти. У результаті процес прийняття рішень часто зміщується в судову / виконавчу площину для тлумачення та конкретизації цих неповних договорів. В умовах прямої дії і конституціоналізації чотирьох економічних свобод судові рішення стали важливим рушієм поглиблення інтеграції, а значна кількість рішень Суду ЄС, що посилаються на положення договорів, стали частиною законодавства ЄС і можуть бути змінені лише однотайним рішенням Європейської Ради [Bartolini, 2006; Grimm, 2015; Scharpf, 2016; Schmidt, 2018]. Як наслідок, сфера, в якій у парламентській демократії політика може бути сформована через політичні рішення на європейському та національному рівнях, значно обмежена. Іншими словами, простір для вироблення політики, що підлягає парламентаризації, обмежений великим масивом законодавства, що є результатом конституціоналізації чотирьох економічних свобод [Scharpf, 2016].

Друга особливість стосується делегування розробки політики незалежним регуляторним органам. «Агентизація» — це процес передачі Єврокомісією та державами-членкинями права прийняття регуляторних рішень у сфері формування та корекції ринкової політики незалежним регуляторним органам [Héritier et al., 2019, p. 193]. Останні мають повноваження, які варіюються від простого збору інформації про відповідні сектори до прийняття конкретних рішень щодо доступу, функціонування та коригування ринку. Наслідком спроб просування парламентаризації європейської політики є те, що прийняття регуляторних актів незалежними регуляторними органами не залежить від політичних рішень.

Однак основною перепоною до подальшої парламентаризації та зростання ролі Європарламенту в євроінтеграційних процесах є проблема його репрезентативності. Нині парламент формується згідно з принципом дегресивної пропорційності. Цей принцип, закріплений у ст. 14 (2) Договору про Європейський Союз, передбачає, що представництво громадян має бути «дегресивно пропорційним» з мінімальним порогом у шість членів парламенту на державу-членкиню. При цьому жодній державі-членкині не може бути надано більше 96 місць. Але договір не містить конкретної формули представництва і точний склад має прийматися одностайним рішенням Європейської Ради. Одне з останніх рішень про розподіл місць було прийнято 28 червня 2013 р. [European Council, 2013], напередодні вступу Хорватії до ЄС як 28-ї держави-членкині. Унаслідок Брекзиту 27 місць британської делегації було розподілено між іншими країнами в січні 2020 року між тими, кого обрали у 2019 р., але вони ще не зайняли свої місця. Решта 46 місць були скасовані, а загальна кількість членів Європарламенту скоротилася з 751 до 705.

У доповіді Європейського Парламенту в лютому 2023 року пропонувалося змінити розподіл у Європейському парламенті та збільшити кількість членів Європарламенту з 705 до 716, щоб адаптуватися до збільшення населення і зберегти дегресивну пропорційність [European Parliament, 2023]. Вона була прийнята у червні 2023 року, а через місяць Європейська Рада досягла попередньої угоди про збільшення розміру ЄП до 720 місць. У вересні того ж року Європейський Парламент погодився з цим рішенням, яке було прийнято Європейською Радою 22 вересня 2023 року [European Council, 2023].

У результаті, більші держави-членкині обирають більше членів Європейського Парламенту (депутатів), ніж менші, але менші держави-членкині мають більше депутатів у перерахунку на душу населення, ніж більші. Тобто спостерігається очевидний конфлікт з демократичним принципом виборчої рівності. Наприклад, виборець на Мальті (6 місць на 0,5 млн населення) справляє майже вдсятеро більший вплив на загальний результат виборів, ніж виборець у Німеччині (96 місць на 84,3 млн).

Крім того, нерівність голосів між виборчими округами ЄП є однією з найвищих серед усіх демократичних парламентів світу. Якщо порівняти парламенти великих і середніх демократичних держав за виборчим коефіцієнтом Джині (чим вищий показник, тим більший ступінь нерівності у праві голосу серед громадян, які мають право голосу), то з'ясовується, що ЄП значно вибивається поза норму європейських країн з погляду рівності представництва. Для ЄС цей показник становить 28,8 %, Бразилії — 23,5 %, Індії — 17,1 %, Італії — 10,9 %, Франції — 9,45 %, Швеції — 8 %, Австрії — 6,9 %, США — 4,3 %, Німеччини — 1,4 % [Véron & Taylor, 2014]. Автори порівняльного дослідження парламентів вважають, що модифікованого розподілу, який би різко знизив коефіцієнт Джині для голосування в Європарламенті до рівня близько 10%, можна досягти без повної відмови від принципу дегресивної пропорційності, але це вимагатиме зниження мінімуму в шість місць в Європарламенті для кожної країни-членкині, таким чином передбачає внесення змін до Договору про Європейський Союз [Véron & Taylor, 2014].

Вибори до Європейського парламенту 22—25 травня 2014 року мали кілька безпрецедентних особливостей. Це були перші вибори за підсумками яких уперше основні загальноєвропейські партії, включаючи правоцентристську Європейську народну партію (ЄНП) та лівоцентристських соціалістів і демократів, висунули кандидатів на посаду Президента Єврокомісії. На думку ініціаторів такого кроку, проведення одночасно з парламентськими і президентськими перегонів мало на меті збільшити явку виборців та підвищити демократичну легітимність парламенту. Однак диспропорції у представленості держав-членкинь вплинули і на результат формування керівних органів Європарламенту і Єврокомісії.

У великих державах-членкинях, таких як Німеччина, цей дисбаланс голосів уже зараз використовується як аргумент для того, щоб відмовити ЄП у повній демократичній легітимності [Winkler, 2019]. А Конституційний суд ФРГ, розглядаючи відповідність Лісабонської угоди конституції країни, у

2009 р. дійшов висновку, що збільшення повноважень Європарламенту може зменшити, але не повністю ліквідувати лауну між обсягом повноважень органів ЄС та демократичними правами громадян у державах-членках. Зокрема, «ані за своїм складом, ані за своєю позицією в європейській структурі компетенції Європейський Парламент не є достатньо підготовленим для ухвалення представницьких рішень, які можуть бути прийняті більшістю голосів, як єдиних рішень щодо політичного курсу. З погляду вимог, що висувуються до демократії в державах, його обрання не враховує належним чином рівність, і він не є компетентним приймати авторитетні рішення щодо політичного курсу в контексті наднаціонального балансу інтересів між державами-членками. Тому він не може підтримувати парламентський уряд і організувати партійну політику в системі влади та опозиції таким чином, щоб рішення про політичний курс, прийняте європейським електоратом, могло мати політично вирішальний ефект. Через цей структурний дефіцит демократії, який не може бути вирішений в об'єднанні суверенних національних держав (*Staatenverbund*), подальші кроки інтеграції, що виходять за рамки статус-кво, можуть ослабити політичну силу дій держави та принцип надання повноважень» [Act Approving the Treaty of Lisbon..., 2009].

До того ж, дегресивна пропорційність може призвести до викривлень між загальноєвропейською часткою голосів європейської партії та часткою місць її політичної групи в Європарламенті. Це також має негативні наслідки для легітимності з партійного погляду, оскільки політична група з найбільшою кількістю голосів може не мати найбільшої кількості місць [Müller, 2024a]. Так, на виборах до Європарламенту 2019 р. група з «найдорожчими» місцями (ліві) потребувала приблизно в 1,35 рази більше голосів за місце, ніж група з «найдешевшими» місцями (ЄНП). У 2014 р. викривлення навіть призвели до того, що ЄНП стала найбільшою групою, а її кандидат Ж.-К. Юнкер — Президентом Єврокомісії, хоча насправді соціалісти набрали найбільше голосів у всій Європі. Спроби виправдати це порушення рівності виборців апеляціями до принципу «державної рівності» [Habermas, 2017] були легко спростовані, оскільки робота ЄП фактично будується навколо транснаціональних політичних груп, а відстоювання національних інтересів не є релевантним аспектом його дискурсу [von Achenbach, 2017].

При цьому депутати Європарламенту від невеликих за розміром держав стикаються з особливими викликами. Наприклад, національні ЗМІ у великих державах мають ширше охоплення, що розширює аудиторію політиків. Крім того, депутатам Європарламенту від невеликих країн також важче виділитися в рамках своїх національних партій: якщо в Німеччині на 630 національних депутатів припадає 96 євродепутатів (співвідношення приблизно 1:6,5), то на Мальті це співвідношення становить 6 до 65 (приблизно 1:11), а в Естонії — 8 до 101 (приблизно 1:12,5). Тому депутатам Європарламенту від великих країн легше впливати і реалізувати європейські проекти у своїх національних партійних мережах та публічних сферах. Таким чином, дегресивну пропорційність

можна розуміти як компроміс між демократичним принципом виборчої рівності, з одного боку, та особливими викликами, які створюють національно фрагментовані партійні та медійні публічні сфери в ЄС, з іншого боку [Müller, 2024b].

У гетерогенній сфері публічної політики члени Європарламенту виконують важливу комунікативну функцію, як сполучна ланка між національним та європейським рівнями як партійного, так і внутріпартійного та публічного дискурсу. Адекватна представленість основних національних партій усіх держав-членкинь в ЄП можлива лише за рахунок надмірної репрезентації менших партій [Müller, 2024a, p. 7]. Проте слід мати на увазі недосконалість такого компромісу між демократичною рівністю та адекватним представництвом партійних систем малих держав-членкинь, особливо з урахуванням перспективи розширення ЄС до 40 країн.

Переглянути принцип розподілу місць в ЄП можна шляхом: 1) збільшення загальної кількості місць у парламенті; 2) зменшення квоти місць для решти держав-членкинь; 3) збереження мінімальної квоти у 6 місць для найменших держав та зменшення квоти для інших держав-членкинь, що посилює дегресію між державами-членкинями [Müller, 2024a, p. 8].

Реалізація перших двох варіантів є недоцільною, оскільки з-понад 700 депутатами ЄП уже є одним з найбільших демократичних парламентів у світі й подальше збільшення кількості членів значно знизить його ефективність. З іншого боку, зменшення мінімальної квоти загрожує представництву національних партійних систем малих держав-членкинь і, відповідно, ослаблює комунікативний зв'язок між ЄП та громадянами цих країн.

Прийняття нових членів, у тому числі й України, неминуче призведе до зростання дегресивності й загострення проблеми електоральної нерівності (див. табл. 1).

Таблиця 1. Вплив розширення ЄС на пропорційність розподілу місць у Європарламенті *

Ступінь електоральної нерівності	Поточний статус	Кембриджський компроміс			Квадратний корінь пропорційності з мінімумом в 6 місць		
		ЄС-27	ЄС-35	ЄС-40	ЄС-27	ЄС-35	ЄС-40
Населення всіх держав-членкинь / коефіцієнт Джині для депутатів Європейського парламенту	27,4	24,0	27,2	31,8	35,2	37,0	39,3
Населення / співвідношення депутатів Європарламенту від найменшої до найбільшої держави-членкині	9,72	9,72	10,03	18,1	12,78	15,55	25,75
Відсоток місць у ЄП, розподілених не пропорційно	15,3	10,08	16,9	16,4	24,3	28,3	27,1

* Використано дані з [Müller, 2024a, p. 8].

У 2011 р. була запропонована удосконалена формула дегресивної пропорційності — так званий кембриджський компроміс [Grimmett, 2011]. Згідно з ним кожна держава-членка отримує фіксовану базову квоту в 5 місць, а решта місць має розподілятися пропорційно до чисельності населення з округленням у бік збільшення, так що найменші країни отримають шість місць. Однак реалізація цієї пропозиції призвела б зростання кількості місць у кількох великих державах, а багато середніх країн втратили б їх порівняно зі статус-кво, через що ця формула виявилася політично нежиттєздатною. Тому були запропоновані інші підходи до обрахування пропорційності, наприклад, використання квадратних коренів, замість реальної чисельності населення країн-членкинь. У рамках нової законодавчої процедури Європейський Парламент працює зараз над пошуком політично прийнятної формули дегресивної пропорційності.

Очевидно, що застосування формул впливає на величину ефекту, але не може повністю розв'язати проблему. В усіх випадках розширення призведе до наростання електоральних дисбалансів. Коли пропорційне заповнення забезпечує транснаціональну виборчу рівність, то дегресивна пропорційність стає набагато менш проблематичною з демократичного погляду. Це закладає основи для політичного компромісу, в якому малі держави-членкині погоджуються на відносно велику квоту місць в ЄС, тоді як великі країни погоджуються на подальше збільшення рівня дегресивності національних квот у розподілі місць.

Також пропонується формула квадратної пропорційності з гарантованою мінімальною квотою в 6 місць, яка ще більше посилює представництво малих і середніх держав-членкинь. У поєднанні з пропорційним розподілом національних квот і пропорційним заповненням за загальноєвропейськими списками ЄП може стати плюралістичнішим з погляду представництва національних партійних систем, а також демократичнішим з погляду рівної ваги всіх голосів під час вирішення питання про представництво європейських політичних партій.

Як варіант посилення легітимності ЄП у розширеному ЄС пропонується розмежувати представництво держав-членкинь, з одного боку, і представництво європейських партій та їхніх політичних груп, з іншого [Müller, 2024a, p. 9]. Тобто слід забезпечити адекватну репрезентацію у парламенті голосів, які набрали європейські політичні партії. За чинної виборчої системи державне і партійне представництво структурно пов'язані між собою: європейські партії з більшою кількістю депутатів від малих держав-членкинь (а також від держав-членкинь з низькою явкою виборців) є перепредставленими, тоді як європейські партії з більшою кількістю депутатів від великих держав-членкинь (а також від держав-членкинь з високою явкою виборців) — недопредставлені.

Нині обговорюються дві моделі такої виборчої системи: тандемна і пропорційна компенсація через загальноєвропейські списки [Müller, 2024b].

Тандемна система, розроблена математиком Ф. Пукельсхаймом і колишнім євродепутатом Йо Лейненом, базується на методі двопрпорційного розподілу, що використовується у кантоні Цюрих (Швейцарія). У тандемній

системі кількість місць, на які має право кожна європейська партія (або група), спочатку визначатиметься за допомогою стандартного пропорційного методу на основі голосів, поданих за її партії-членкині у всій Європі. Потім для кожної держави-членкині і для кожної європейської партії буде визначено індивідуальний дільник. Тобто, чим більша держава-членкиня, тим вищий державний дільник; і чим більша ймовірність того, що партія буде обрана в менших країнах, тим вищий партійний дільник. Для остаточного визначення кількості євромандатів національної партії кількість її голосів ділиться як на коефіцієнт країни, так і на коефіцієнт партії. Таким чином можна забезпечити, щоб кожна європейська партія (або група) отримала ту кількість місць, на яку вона має право з дотриманням національних квот.

Тобто тандемна система вдало поєднує дегресивне пропорційне представництво держав-членкинь з прямим пропорційним (тобто демократично рівним) представництвом європейських партій. Її основний недолік

Таблиця 2. Зв'язок політичних партій України з європейськими партіями *

Фракція в Європарламенті (частка місць)	Партнери в Україні *
Європейська народна партія (24%)	1) ВО «Батьківщина» (Ю. Тимошенко) з 2008 р., асоційований член 2) Партія «УДАР (Український демократичний альянс за реформи)» (В. Кличко) з 2013 р., асоційована членкиня 3) Партія «Європейська солідарність» (П. Порошенко) з 2019 р., асоційована членкиня 4) Партія «Об'єднання "Самопоміч"» (О. Сироїд) з 2019 р., спостерігачка
Партія європейських соціалістів (18 %)	
Альянс лібералів і демократів за Європу (8 %)	1) Партія «Слуга народу» (О. Шуляк) з 2022 р., повна членкиня Партія «Голос» (К. Рудик) з 2020 р., повна членкиня 2) Європейська партія України (М. Катеринчук) з 2013 р., повна членкиня 3) Партія «Сила людей» (Ю. Бова) з 2018 р., асоційована членкиня
Європейська консервативна та реформістська партія (8 %)	
Ідентичність і демократія (8 %)	
Європейська партія зелених (6 %)	1) Партія зелених України (В. Кононов), повна членкиня
Партія європейських лівих (4%)	
Європейська демократична партія (1%)	
Європейський вільний альянс (1 %)	
Вольт Європа (0,1 %)	1) Український рух 1-го Європейського руху (М. Побігай)

* Укладено авторкою згідно з даними на сайтах відповідних парламентських фракцій.

полягає у ймовірності значних диспропорцій між отриманими голосами виборців та часткою місць партій на національному рівні. Тобто виборці більших держав-членкинь визначають, які партії з менших держав-членкинь отримають місця в Європарламенті, що суперечить головній меті дегресивної пропорційності — адекватній представленості національних партійних систем менших держав-членкинь.

Друга модель — пропорційна компенсація через загальноєвропейські списки — залишає національні квоти місць незмінними і натомість покладається на європейську пропорційну компенсацію з використанням загальноєвропейських (транснаціональних) списків. Основою для цього є запровадження додаткової загальноєвропейської квоти місць, що вже давно обговорювалося і було офіційно запропоновано Європейським Парламентом у 2022 році.

Однак у моделі пропорційної компенсації ці європейські місця не будуть розподілятися окремо від національних квот. Натомість кожному загальноєвропейському списку буде виділено стільки місць, щоб загальна частка місць кожної політичної групи (тобто її місця за національними квотами плюс місця за європейською квотою) точно відповідала частці голосів, яку транснаціональний список цієї групи набрав у всій Європі. Подібна система пропорційної компенсації вже практикується, наприклад, на виборах до австрійського національного парламенту.

Застосування моделі транснаціонального пропорційного заповнення через загальноєвропейські списки [Müller, 2021] дає можливість розробити виборчу систему, яка зберігає дегресивну пропорційність національних квот місць, але усуває викривлення між голосами та частками місць європейських партій.

Таким чином, модель пропорційної компенсації поєднує дегресивну пропорційність у представництві держав-членкинь із загальноєвропейською виборчою рівністю щодо європейських партій. Більше того, оскільки вона залишає розподіл національних квот місць незмінним, вона має менше побічних ефектів на представництво національних партійних систем, ніж тандемна система. Поєднання пропорційного розподілу національних квот та пропорційного формування загальноєвропейських списків зробить Європарламент більш плюралістичним (завдяки кращому представництву партійних систем малих та середніх держав-членкинь) та більш демократично рівним (надаючи кожному голосу однакову вагу з погляду європейського партійного представництва) [Müller, 2024a, p. 13].

Однак повне пропорційне представництво через загальноєвропейські списки працюватиме лише тоді, коли європейська квота становитиме значну частину від загальної кількості місць. Це вимагає збільшення кількості європейських місць — від 75 до 100, що, відповідно, зменшить кількість місць, доступних за національними квотами. Прийняття такого рішення потребує наявності політичної волі у держав-членкинь та Європарламенту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дедалі більш очевидною є тенденція до інституціоналізації європейських партій, зростан-

ня їхнього впливу на європейську політику та поступового зменшення ролі національних політичних партій. Крім того, Європарламент відіграє дедалі помітнішу роль у процесі розширення Євросоюзу і прийому нових кандидатів. Однак, як свідчить аналіз сайтів європейських партій, вітчизняні партії здебільшого ігнорують важливість розвитку співробітництва з ними (див. табл. 2).

Так, жодна українська партія не представлена у Партії європейських соціалістів. При тому, що статусу асоційованого члена у ній набули молдавська Європейська соціал-демократична партія, а спостерігача — білоруська Громада (Білоруська соціал-демократична партія) та Народна громада. Прикметно, що членом Європейського вільного альянсу є партія з незвіданої Нагірно-Карабаської республіки.

Очевидно, така ситуація частково пояснюється високою виборчою волатильністю і слабкою інституціоналізацією вітчизняних партій, оскільки практично жодна не змогла пройти через два виборчі цикли без значних внутрішніх трансформацій (зміну назви, керівництва і ребрендинг; об'єднання і укладання політичних союзів; розпад тощо). До 2022 року членство в Євросоюзі було радше фата-моргану, ніж досяжною перспективою, що не сприяло активізації відносин як між парламентами Євросоюзу та України, так і європейськими і вітчизняними політичними партіями. Тому Україні варто посилити співробітництво з європейськими парламентаріями, щоб заручитися їхньою підтримкою під час голосування про вступ країни до Євросоюзу та ефективніше взаємодіяти після отримання повноцінного членства.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Гребенюк, Д. О. (2024). *Законодавчі повноваження парламенту Європейського Союзу як наднаціонального інституту* (дис. ... док. філос.). Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса.
- Смирнова, К. (2019). Європейський парламентаризм як феномен представництва в міждержавних інтеграційних об'єднаннях: еволюція становлення та сучасні тенденції. *Право України*, 11, 153—164.
- Act Approving the Treaty of Lisbon compatible with the Basic Law; accompanying law unconstitutional to the extent that legislative bodies have not been accorded sufficient rights of participation (Document №72/2009). (2009, June 30). *Bundesverfassungsgericht*. <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2009/bvg09-072.html>
- Bartolini, S. (2006). Should the Union Be “Politicised”? Prospects and Risks. *Politics: The Right or the Wrong Sort of Medicine for the EU? Notre Europe Policy Paper*, 19, 28—50.
- Bickerton, C. J., Hodson, D., & Puetter, U. (2015). The New Intergovernmentalism: European Integration in the Post-Maastricht Era. *Journal of Common Market Studies*, 53(4), 703—722.
- Declaration of León on parliamentarism*. (2023, June 30). Parlamento Europeo. <https://parleu2023.es/declaration-of-leon-on-parliamentarism-2/>
- European Council. (2013). European Council Decision of 28 June 2013 establishing the composition of the European Parliament (2013/312/EU). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013D0312>
- European Council. (2023). Decision (EU) 2023/2061 of 22 September 2023 establishing the composition of the European Parliament (ST/13/2023/INIT). <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2023/2061/oj>

- European Parliament. (2023, February 14). Draft report on the composition of the European Parliament (2021/2229(INL) - 2023/0900(NLE)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFCO-PR-730188_EN.pdf
- European Parliament, & European University Institute. (2009). *Building parliament: 50 years of European Parliament history: 1958—2008*. Publications Office.
- Fabbrini, S. (2017). Intergovernmentalism in the European Union: A Comparative Federalism Perspective. *Journal of European Public Policy*, 24(4), 580—597.
- Fason, C. (2014). European Economic Governance and Parliamentary Representation: What Place for the European Parliament? *European Law Journal*, 20(2), 164—185.
- Grimm, D. (2015). The Democratic Costs of Constitutionalization: The European Case. *European Law Journal*, 21(4), 460—473.
- Grimmett, G. (2011). *The Allocation Between EU Member States of the Seats in the European Parliament: Cambridge Compromise*. Brussels: European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/432760/IPOL-AFCO_NT\(2011\)432760_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/432760/IPOL-AFCO_NT(2011)432760_EN.pdf)
- Habermas, J. (2017). Citizen and State Equality in a Supranational Political Community: Degressive Proportionality and the Pouvoir Constituant Mixte. *Journal of Common Market Studies*, 55(2), 171—182.
- Héritier, A., Meissner, K. L., Moury, C., & Schoeller, M. G. (2019). *European Parliament Ascendant: Parliamentary Strategies of Self-Empowerment in the EU*. Palgrave Macmillan.
- Mair, P. (2007). Political Opposition and the European Union. *Government and Opposition*, 42(1), 1—17.
- Müller, M. (2021). *Making the Most of Transnational Lists: Electoral Equality at EU Level Through Proportional Compensation*. Brussels: Friedrich-Ebert-Stiftung. https://brussels.fes.de/fileadmin/public/editorfiles/events/2021/Q4/211115_Transnational_Lists_final_online.pdf
- Müller, M. (2024b, February 2). Degressive proportionality: EU enlargement will increase European electoral inequality — but the problem can be solved. *Der (europäische) Föderalist*. <https://www.foederalist.eu/2024/02/degressive-proportionality.html>
- Müller, M. (2024a). A permanent system for seat allocation in the EP: Reconciling degressive proportionality and electoral equality through proportional completion. Brussels: European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/280848/PoIDepC%20_A%20Permanent%20System%20for%20Seat%20Allocation%20in%20the%20EP_Muller.pdf
- Priestley, J. (2008). *Six Battles that Shaped Europe's Parliament*. London: John Harper Publishing.
- Puetter, U. (2014). *The European Council and the Council: New Intergovernmentalism and Institutional Change*. Oxford: Oxford University Press.
- Scharpf, F. W. (2016). *De-Constitutionalization and Majority Rule: A Democratic Vision for Europe*. MPIfG Discussion Paper, 16/14. Cologne: Max Planck Institute for the Study of Societies.
- Schmidt, S. K. (2018). *The European Court of Justice and the Policy Process: The Shadow of Case Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Véron, N., & Tailor, A. (2014, May 19) How unequal is the European Parliament's representation? *Bruegel*. <https://www.bruegel.org/blog-post/how-unequal-european-parliaments-representation>
- von Achenbach, J. (2017). The European Parliament as a Forum of National Interest? A Transnationalist Critique of Jürgen Habermas' Reconstruction of Degressive Proportionality. *Journal of Common Market Studies*, 55(2), 193—202.
- Wessels, W. (2015). *The European Council*. London: Palgrave Macmillan.
- Winkler, H. A. (2019, July 15). Das Europaparlament erhebt einen Machtanspruch, der ihm nicht zusteht. *Neue Zürcher Zeitung*. <https://www.nzz.ch/meinung/heinrich-august-winkler-lehnt-das-projekt-spitzenkandidatur-fuer-europa-als-irrweg-ab-ld.1495522>

REFERENCES

Act Approving the Treaty of Lisbon compatible with the Basic Law; accompanying law unconstitutional to the extent that legislative bodies have not been accorded sufficient rights of par-

- ticipation (Document №72/2009). (2009, June 30). *Bundesverfassungsgericht*. <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2009/bvg09-072.html>
- Bartolini, S. (2006). Should the Union Be “Politicised”? Prospects and Risks. *Politics: The Right or the Wrong Sort of Medicine for the EU? Notre Europe Policy Paper*, 19, 28—50.
- Bickerton, C. J., Hodson, D., & Puetter, U. (2015). The New Intergovernmentalism: European Integration in the Post-Maastricht Era. *Journal of Common Market Studies*, 53(4), 703—722.
- Declaration of León on parliamentarism. (2023, June 30). Parlamento Europeo. <https://par-leu2023.es/declaration-of-leon-on-parliamentarism-2/>
- European Council. (2013). European Council Decision of 28 June 2013 establishing the composition of the European Parliament (2013/312/EU). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013D0312>
- European Council. (2023). Decision (EU) 2023/2061 of 22 September 2023 establishing the composition of the European Parliament (ST/13/2023/INIT). <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2023/2061/oj>
- European Parliament. (2023, February 14). Draft report on the composition of the European Parliament (2021/2229(INL) - 2023/0900(NLE)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFCO-PR-730188_EN.pdf
- European Parliament, & European University Institute. (2009). *Building parliament: 50 years of European Parliament history: 1958-2008*. Publications Office.
- Fabbrini, S. (2017). Intergovernmentalism in the European Union: A Comparative Federalism Perspective. *Journal of European Public Policy*, 24(4), 580—597.
- Fason, C. (2014). European Economic Governance and Parliamentary Representation: What Place for the European Parliament? *European Law Journal*, 20(2), 164—185.
- Grimm, D. (2015). The Democratic Costs of Constitutionalization: The European Case. *European Law Journal*, 21(4), 460—473.
- Grimmett, G. (2011). *The Allocation Between EU Member States of the Seats in the European Parliament: Cambridge Compromise*. Brussels: European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/432760/IPOL-AFCO_NT\(2011\)432760_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/432760/IPOL-AFCO_NT(2011)432760_EN.pdf)
- Habermas, J. (2017). Citizen and State Equality in a Supranational Political Community: Degressive Proportionality and the Pouvoir Constituant Mixte. *Journal of Common Market Studies*, 55(2), 171—182.
- Héritier, A., Meissner, K. L., Moury, C., & Schoeller, M. G. (2019). *European Parliament Ascendant: Parliamentary Strategies of Self-Empowerment in the EU*. Palgrave Macmillan.
- Hrebenuk, D. O. (2024). *Zakonodavchi povnovazhennia parlamentu Yevropeiskoho Soiuzu yak nadatsionalnoho instytutu* [Legislative Powers of the European Union Parliament as a Supranational Institution] (dys. ... dok. filos.). Natsionalnyi universytet “Odeska yurydychna akademiia”. Odesa [in Ukrainian].
- Mair, P. (2007). Political Opposition and the European Union. *Government and Opposition*, 42(1), 1—17.
- Müller, M. (2021). *Making the Most of Transnational Lists: Electoral Equality at EU Level Through Proportional Compensation*. Brussels: Friedrich-Ebert-Stiftung. https://brussels.fes.de/file-admin/public/editorfiles/events/2021/Q4/211115_Transnational_Lists_final_online.pdf
- Müller, M. (2024a). A permanent system for seat allocation in the EP: Reconciling degressive proportionality and electoral equality through proportional completion. Brussels: European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/280848/PolDepC%20_A%20Permanent%20System%20for%20Seat%20Allocation%20in%20the%20EP_Muller.pdf
- Müller, M. (2024b, February 2). Degressive proportionality: EU enlargement will increase European electoral inequality — but the problem can be solved. *Der (europäische) Föderalist*. <https://www.foederalist.eu/2024/02/degressive-proportionality.html>
- Priestley, J. (2008). *Six Battles that Shaped Europe's Parliament*. London: John Harper Publishing.
- Puetter, U. (2014). *The European Council and the Council: New Intergovernmentalism and Institutional Change*. Oxford: Oxford University Press.

- Scharpf, F. W. (2016). *De-Constitutionalization and Majority Rule: A Democratic Vision for Europe. MPIfG Discussion Paper, 16/14*. Cologne: Max Planck Institute for the Study of Societies.
- Schmidt, S. K. (2018). *The European Court of Justice and the Policy Process: The Shadow of Case Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Smyrnova, K. (2019). Yevropeyskyi parlamentaryzm yak fenomen predstavnytstva v mizhderzhavnykh intehratsiinykh ob'iednanniakh: evoliutsiia stanovlennia ta suchasni tendentsii [European Parliamentarism as a Phenomenon of Representation in Interstate Integration Associations: Evolution of Formation and Current Trends]. *Pravo Ukrainy, 11*, 153—164 [in Ukrainian].
- Véron, N., & Taylor, A. (2014, May 19) How unequal is the European Parliament's representation? *Bruegel*. <https://www.bruegel.org/blog-post/how-unequal-european-parliaments-representation>
- von Achenbach, J. (2017). The European Parliament as a Forum of National Interest? A Transnationalist Critique of Jürgen Habermas' Reconstruction of Degressive Proportionality. *Journal of Common Market Studies, 55*(2), 193—202.
- Wessels, W. (2015). *The European Council*. London: Palgrave Macmillan.
- Winkler, H. A. (2019, July 15). Das Europaparlament erhebt einen Machtanspruch, der ihm nicht zusteht [The European Parliament is Claiming Powers That It Is Not Entitled To]. *Neue Zürcher Zeitung*. <https://www.nzz.ch/meinung/heinrich-august-winkler-lehnt-das-projekt-spitzenkandidatur-fuer-europa-als-irrweg-ab-ld.1495522> [in German].

Надійшла: 1.10.2025

Прорецензовано 5.11.2025

Прийнято до друку: 11.11.2025

Оприлюднено: 31.03.2026

Olena Stoiko,

Doctor of Political Science,

Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

FEATURES OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AS A REPRESENTATIVE BODY OF THE EUROPEAN UNION

It is noted that the European Parliament, due to its size and national, linguistic and cultural pluralism, faces difficulties inherent in the changing nature of the political community it represents.

It is proved that the European Parliament can be attributed to the third, hybrid type of representative body. Since the first type seeks to ensure popular representation and create formal conditions for democratisation, the second type is characteristic of international, public and private organisations, and is used to coordinate the activities of a large number of participants. The introduction of direct elections has brought it closer to the first type, but its lack of universal competence is characteristic of the second type.

The main obstacles to further parliamentarisation of the EU are: the dynamics of intergovernmental relations (deepening integration without supranationalisation), resistance from the European Council (refusal to cede its powers), over-constitutionalisation (increasing importance of court decisions as opposed to political decisions made by the European Council and the European Parliament), agencification (transfer of regulatory decision-making in the field of market policy formation and adjustment to independent regulatory bodies) and representativeness. It is noted that the admission of new members will inevitably lead to an increase in regressiveness and exacerbate the problem of electoral inequality. The advantages and disadvantages of alternative electoral systems for increasing the representativeness of the European Parliament are considered.

The author proves the need to strengthen cooperation between Ukrainian political parties and European parliamentarians in order to secure their support during the vote on the country's accession to the European Union and to interact more effectively after full membership.

Keywords: parliament, European Union, representation, elections, democracy, democratic deficit, European integration, parliamentarisation.